

Ministerie VROM
Directeur-generaal Ruimte
Drs C.B.F. Kuijpers
Rijnstraat 8 (IPC 360)
2511 VE Den Haag

KENMERK RPB200800096-7.51 **DATUM** 8 mei 2008
ONDERWERP Advies over de Landelijke Uitwerking Windmolens

Geachte heer Kuijpers,

Op 4 maart verzocht u per brief het RPB om te adviseren inzake de Landelijke Uitwerking Windmolens. U vroeg daarbij om:

- een vergelijking tussen de situatie in Nederland en Europa
- een contra-expertise over de gekozen locatiecriteria, die de ontwerpateliers van VROM hanteren, indien mogelijk een weging aan de criteria te hangen en tot een eerste kaartbeeld te komen
- een methodische uitwerking van de zichtbaarheidanalyse.

Daarbij verzocht u om aan te sluiten bij het onderzoek dat dgR in deze periode uitvoert.

Het RPB heeft de drie onderwerpen nader verkend. Hieronder vat ik de bevindingen kort samen; in de bijlage worden deze uitgebreider gemotiveerd. De belangrijkste conclusie die het onderzoek oplevert, is dat de planvorming voor windmolens op het lokale schaalniveau thuishoort. Per plan zou moeten worden beoordeeld of de plaatsing van windmolens de kwaliteit van een gebied aantast, en wat in aantal, opstelling en hoogte van de windmolens het beste landschapsbeeld oplevert.

Nederland in de Europese discussie

Wind is een relevant onderdeel van de toekomstige energiebronnen van Europa. Vergeleken bij andere duurzame alternatieven is windenergie een beschikbare en goedkope technologie. Bovendien is de maatschappelijke houding tegenover deze energiebron over het algemeen positief. Wind wordt door het publiek gezien als een schone en duurzame energiebron.

Vergeleken met de rest van Europa beschikt Nederland over een gunstige geografische uitgangspositie voor windenergie. Nederland is nu al een van de grootste producenten naar oppervlakte gemeten: in 2007 behoorde Nederland tot de top 3 van windenergieproducenten. Bovendien beschikt het over gunstige ruimtelijke omstandigheden om meer windenergie te leveren dan het zelf consumeert. Daarbij heeft de ruimte op zee het grootste potentieel.

Tot slot komt uit het Europese vergelijkende onderzoek naar voren dat er in de landen waar al veel windmolens staan opgesteld, sprake lijkt te zijn van een 'verzadiging' voor windmolens op land. In die landen verschuift de inspanning naar plaatsing op zee; ook politiek heeft men daar de ermee gepaard gaande hogere kosten voor over.

Locatiecriteria

Voor de plaatsing van windmolens op land zijn de planologische eisen genoegzaam bekend. Windmolens brengen het meest op waar het regelmatig harder waait, maar mogen niet in de weg komen te staan van bijvoorbeeld luchtvaart, radar of natuur. Daarnaast mogen ze niet voor fysieke overlast zorgen voor omwonenden bijvoorbeeld door geluidhinder, verhoogd risico of zichthinder (slagschaduw, schittering). Deze criteria hebben inmiddels terecht een vanzelfsprekende plaats gekregen in de lokale planvorming.

In de ateliers van dgR voor de Landelijke Uitwerking Windmolens (LUW) worden de mogelijkheden onderzocht om planologische voorwaarden cartografisch te stapelen met weegfactoren. Enerzijds zoeken de ateliers naar locaties waar windmolens onder gunstige omstandigheden in grootschalige parken kunnen worden geplaatst en anderzijds naar manieren om verrommeling tegen te gaan. Dit zou een eindkaart moeten opleveren met de mogelijkheden van windenergie voor heel Nederland.

De lijst criteria die de ateliers hanteren, dekt naar ons inzicht de ruimtelijke beperkingen zoals hierboven beschreven. De criteria zijn ook goed vergelijkbaar met de criteria die in het buitenland worden gehanteerd bij geschiktheidanalyses, zoals de planvorming voor windenergie in Frankrijk (ADEME 2003).

Wij vragen ons echter af of het rijk een aanvullende oplossing biedt door windmolenparklocaties aan te wijzen op basis van een nationale kaart. We willen waarschuwen voor drie risico's van zo'n aanpak:

1. door planologische criteria op een kaart te stapelen wordt de planvorming rigide. De meeste criteria leiden niet tot een absolute uitsluiting van windmolens. In de praktijk zijn daarom vaak passende, creatieve oplossingen mogelijk in de opstelling van de molens.
2. een belangrijk bezwaar tegen windmolens, de beleving, laat zich niet vangen door kaartlagen van nationale beleidsdoelen. Of plaatsing van windmolens de kwaliteiten van het te beschermen gebied niet wezenlijk aantast, hangt af van het aantal, de hoogte en de opstelling van de windmolens in relatie tot het lokale beeld.
3. over de hoogte van windmolens bestaat veel publieke onrust. Een top-down aanwijzing van grootschalige parken kan een negatief effect hebben op de maatschappelijke acceptatie. Het automatische streven van de markt naar hogere molens zou juist een tegenwicht moeten krijgen in de lokale discussie over de vraag welke hoogte past in het landschapsbeeld.

Om deze reden zien we er dan ook vanaf een totaalkaart samen te stellen op basis van de onderlinge weging van criteria.

Zichtbaarheidanalyse

Het Ruimtelijk Planbureau heeft de zichtbaarheidanalyse, zoals die voor de eerdere adviezen over Snelwegpanorama's en de Belle van Zuylentoren is ontwikkeld, verder uitgewerkt. De methode blijkt geschikt om bij verdere analyses te worden gebruikt. In de bijlage worden hiervan twee voorbeelden gegeven.

De toepassingen van deze zichtbaarheidanalyse laten zien dat de eis dat specifieke, te beschermen, landschappen gevrijwaard zouden moeten worden van zicht op windmolens, ertoe leidt dat enorme oppervlakten gebied niet in aanmerking komen voor de plaatsing van windmolens. Ten tweede zullen ook ver daarbuiten gebieden moeten worden gevrijwaard van windmolens, als deze in de beschermde landschappen niet zichtbaar mogen zijn.

Conclusie

Op basis van deze bevindingen komt het RPB tot de conclusie dat de planvorming voor windmolenparken en windmolenvrije ruimte conform het streven van Nota Ruimte op een laag schaalniveau moet worden gevoerd. Immers, elke locatie is uniek in haar windklimaat, landschapswaarden, omwonenden en bezoekers.

Per plan zou beoordeeld moeten worden of plaatsing van windmolens de kwaliteiten van het te beschermen gebied niet wezenlijk aantast. Het aantal, de hoogte en de opstelling van de windmolens zouden lokaal nadrukkelijker onderwerp moeten zijn van discussie. Het rijk beperkt zich daarbij tot het aangeven van de randvoorwaarden uit overige beleidsdoelen en advies op basis van landschappelijke expertise.

Ook zou het rijk zich meer kunnen richten op de mogelijkheden van de institutionele arrangementen (zoals lokale betrokkenheid in eigendom of korting voor lokale stroomgebruikers), omdat sommige voorwaarden daarvoor niet decentraal geregeld kunnen worden.

Hoogachtend,

Drs. Dineke Mulock Houwer
Interim-directeur